

اصحاب امام صادق علیه السلام در چه علوم دینی نزد ایشان شاگردی کردند؟

نام مستعار: علیرضا افرا

سؤال:

امام صادق علیه السلام در چه علوم دینی شاگرد تربیت کرده‌اند و در چه زمینه‌هایی بوده است و چه کارهایی کرده‌اند؟

پاسخ:

دوره‌ای که امام صادق علیه السلام در آن زندگی می‌کرد، دورانی بود که مبحث داغ و مهم آن روز، مباحث کلامی و اعتقادی بود و از این رو بیشتر شاگردان آن حضرت در همین زمینه و همچنین فقه خدمت امام صادق علیه السلام می‌رسیدند، به همین خاطر شاگردانی که حضرت تربیت کرده‌اند، بیشتر در علوم دینی است، البته شاگردان دیگری هم در علوم مختلف داشته‌اند که 2 شاگرد حضرت را که در علوم غیر دینی نزد حضرت درس خوانده‌اند را ذکر می‌کنیم.

علم ادبیات عرب:

أبان تغلب یکی از شاگردان امام صادق است که نزد حضرت علم ادبیات عرب را آموخته است که در کتاب اختیار معرفة الرجال آقای شیخ طوسی به آن اشاره شده است:

فقال الشامي رأيت يا أبا عبد الله أنظرك في العربية فالتفت أبو عبد الله عليه السلام فقال يا أبان

بن تغلب ناظره فناظره فما ترك الشامي يكشر

در این روایت شخصی شامی خدمت امام صادق علیه السلام می‌رسد و از حضرت می‌خواهد که در زمینه علم ادبیات عرب با حضرت مناظره کند، امام صادق علیه السلام یکی از شاگردان خود را به نام أبان بن تغلب که در آن مسئله تخصص داشت به مناظره با او فرا خواند و أبان با آن مرد شامی مناظره کرد و او را شکست داد.

اختيار معرفة الرجال (رجال الكشي)، الشيخ الطوسي، ج 2، ص 555

در این روایت این فرد شامی درخواست مناظره در علوم مختلفی با امام صادق می‌کند که امام هر موضوع را به یکی از شاگردان خود ارجاع می‌دهد که از این روایت به دست می‌آید که کدام شاگرد متخصص چه علمی بوده است:

1. حمران بن أعین متخصص علوم قرآن

2. أبان بن تغلب متخصص علوم عربی و ادبیات عرب

3. زرارة متخصص فقه و حدیث

4. مؤمن الطاق متخصص کلام

5. طیار متخصص بحث جبر و اختیار

6. هشام بن سالم متخصص توحید

7. هشام بن حکم متخصص بحث امامت

فیزیک و شیمی و کیمیا:

یکی دیگر از شاگردان امام صادق که در زمینه علم فیزیک و شیمی و کیمیا تخصص داشته است، جابر بن حیان بوده است:

در کتاب معجم الرجال آیت الله خوئی آمده است:

جابر بن حیان... کان عالما بالفنون الغربية... وقد كتب في أحواله وذكر مؤلفاته كتب عديدة... أنه

من تلامذة الصادق عليه السلام... وقالوا إنه أول من وضع أساس الشيمي الجديد وكتبه في مكاتبهم كثيرة

معجم رجال الحديث، السيد الخوئي، ج 4، ص 328

جابر بن حیان کسی است که عالم به علوم غربیه بود و کتب فراوانی در احوال و مؤلفات ایشان

نوشته شده است و از شاگردان امام صادق علیه السلام است و اولین کسی بود که اساس علم شیمی را پایه گذاشت.

در کتب اهل سنت هم در مورد ایشان آمده است:

جابر بن حيان أبو موسى الطرسوسي قال القاضي شمس الدين أحمد بن خلکان ألف کتابا یشتمل

على ألف ورقة یتضمن رسائل جعفر الصادق وهي خمسمائة رسالة في الكيمياء

الوافي بالوفیات، ج 11، ص 27

آقای ابن خلکان در مورد جابر بن حیان می‌گوید: جابر کتابی تألیف کرده است که مشتمل بر هزار

برگ است که این کتاب متضمن احادیث امام صادق علیه السلام است که این احادیث امام صادق علیه

السلام 500 حدیث در زمینه علم کیمیا است.